

Tot i el rebuig que sentim a veure'ns englobats en un concepte —«humanitat»— que no poques vegades ens repugna, no podem prescindir-ne. En cada un de nosaltres hi ha alguna cosa difusa, canviant però inequívoca, que ens uneix a la resta dels nostres congèneres més enllà del que és evident, del que és purament tribal, del que és històric i del que és clarament contradictori. És el que uns han optat per anomenar «la condició humana» (subjecta a una evolució constant), altres «la naturalesa humana» (invariable, transcendent) i molts, massa potser, «ànima» (l'empremta inalterable d'un Déu creador). A la dificultat de definir aquest substrat comú, cal afegir la que comporta definir «el jo», la consciència individual, aquesta característica que ens fa sentir únics i alhora únics, tant diferents com iguals. L'única cosa que sembla que està clara és que cada un de nosaltres es defineix respecte a l'altre i, sobre tot, respecte als altres. Sembla evident que això que suposadament ens dóna una identitat individual, per sòlida i delimitada que aquesta aparente ser està fet, fonamentalment, de matèria col·lectiva. Sense el món que li serveix d'espill, el jo seria cec per a si mateix, no existiria. Però aquest espill que ens il·lumina també ens enlluerna. El jo ens situa enfront dels altres i, alhora, ens situa enfront de nosaltres mateixos. Aquesta doble consciència fa que oscil·lem entre la supèrbia i una letal falta d'autoestima. Som una illa capaç d'imaginar que és el món sencer i oblidar que hi ha el mar, però també de sentir-se la part més insignificant d'un monstruós arxipèlag. Hi ha qui s'instal·la sense majors problemes en un punt determinat d'aquesta dualitat i suporta la seua condició autoconscient d'una manera raonablement frívola, i hi ha qui es debat entre la dissolució i l'egolatria, s'afona en la tragèdia, naufraga fent front, durant tota la seua existència, a la impossibilitat de viure, de ser persona, de ser un jo entre un oceà de jos.

Hi ha alguns afortunats que no ho arriben a veure mai, però hi ha alguns als qui un dia la vida els fa una volta de campana i llavors s'adonen que marxaven sobre una andròmina més inestable que no creien, un artifici muntat sobre una carcassa molt lletja i plena de brutícia, que cap per avall no serveix per a res i és molt difícil d'adreçar. Ens han fet creure que els atributs de la nostra existència són una cosa consubstancial a una suposada naturalesa que ens és pròpia. I un dia comencem a adonar-nos que aquests atributs suposadament connaturals són adquirits, emprats, contingents. Qui els perd ho nota de seguida, en el moment mateix en què passa a integrar la massa d'exclusos. D'antuvi li sembla que és el món el que ha canviat, i d'ací que l'haja perdut de vista, però aviat s'adona que el que ha canviat són les seues circumstàncies, la seua posició respecte als altres i a les seues mercaderies, que el món segueix ací per als que segueixen en ell, i que són aquests els qui el configuren i es reconeixen recíprocament el dret a existir-hi. El món no ha canviat: és ell que n'ha estat expulsat. L'exclòs copsa ràpidament, amb estupefacció, que a l'altre costat del seu exili els anuncis publicitaris continuen oferint el mateix que abans, com si ignorassen que ell ja no pot accedir al que mostren ni disfrutar d'allò que prometen. També s'adona que les notícies que emeten els mitjans li sonen a cosa coneguda però ja no l'afecten, es refereixen a una realitat que li és aliena. Y nota que els altres ja no es dirigeixen a ell, no li parlen o, si ho fan, és en un llenguatge que li resulta cada vegada més estrany. El món és un sistema de missatges creuats, dirigits als que encara són algú, i ell està fora d'aquest sistema d'intercomunicació, està encara viu però ja no existeix. El món és això que segreguen els altres per a confirmar la seua existència i per a atorgar-se el uns als altres el privilegi, sempre eventual, de continuar en ella.

La necessitat de vestir-se, pròpia d'aquesta espècie, té un tràgic correlat en cada subjecte, que es desenvolupa en una tenebrosa intimitat. Si dèbil és la nostra pellofa, i per això la vestim, més encara ho és el tegument que recobreix la nostra singularitat. Aquesta no té garantida no ja l'èxit, sinó la mera supervivència en cap circumstància, no té cap hàbitat que li siga connatural, tots li són hostils, començant pels més pròxims. Nu, l'individu es faria esquinçalls només en manifestar la seua presència, i tot just moure's es desintegraria en l'àcid sociocultural en què estem submergits, no sobreviuria al complicat còctel de substàncies dissolvents que genera el grup. Cada espècimen necessita recobrir-se amb la pell d'un personatge, adquirir una personalitat acreditable en aquesta enorme sastreria solcada de duanes que és el món. És un tràmit indispensable que cada un resol com pot. No és fàcil, atès que en els aparadors identitaris proliferen els cànons, i cada vegada és més gran l'assortiment de models i de fórmules per a abillar aquesta tremolosa i desorientada criatura que som, que en primera instància només té la modesta intenció de sobreviure. És fàcil perdre's davant de tanta oferta, entre aquest desori de patrons on abunden les falsificacions, els sucedanis o les imitacions. És impossible no equivocar-se, no ficar-se en la pell d'un arquetip que no s'ajusta a les nostres formes. És impossible estar sempre a la seua altura, respondre a les expectatives que nosaltres mateixos hem suscitat en adoptar-lo, evitar que la nostra tavella caiga i ens quedem en carn viva. Cada model reclama unes habilitats que no sempre tenim i que, davant del temor de quedar despullats, simulem tenir mentre tractem d'adquirir-les. Ens convertim en els esclaus del nostre personatge. Cada un de nosaltres es passa la vida fabricant-se treballosament una disfressa a la seua mesura, tractant que no es note que ho és i que no se li noten els pegats i les cosidures. Vivim tractant de creure i fer creure que som el que aparencem, amb la inquietant sensació que ens morirem sense haver-nos vist mai sense un fil de roba, tal com som, si és que despullats som alguna cosa.

L'èsser humà ha fet de tot per tal de dominar la jungla. I al final s'està adonant que la jungla nia dins d'ell. El que sempre ha cregut que era la llei de la selva era en realitat la seua. Ha projectat sobre tot déu les seues patologies, i aquesta projecció n'ha estat la més gran. No ha vist millor model de maldat que ell mateix i l'ha utilitzat per a descriure el món, jutjar-lo, condemnar-lo i confiscar-lo. El confisca perquè el considera escàs, no per a les seues necessitats sinó per a les seues ambicions, que no és que rarament vagen parelles, és que no solen guardar cap relació. Fins i tot els més lúcids, per a definir la maldat humana utilitzen antropomorfismes maniqueus: «L'home és un llop per a l'home», és a dir que l'home pot ser dolent, però mai ho és tant com quan es comporta com una altra cosa, com un llop posem per cas. Des que es posà a caminar, l'espècie humana no ha deixat de donar-se puntellons en el cul dels altres. Com a espècie, i també com a individu, l'home només ha aconseguit ser el que diu que és de manera esporàdica i puntual. Ha tingut els seus moments de gràcia però el balanç és desastrós. Ha destruït l'ordre que el va engendrar en nom de l'ordre. Diu desitjar-lo, però combat qualsevol intent d'instaurar-lo perquè el que sempre ha volgut és dominar, posseir, acumular, i això no es pot fer en harmonia. Quan algun espècimen ha mostrat una tendència empàtica excessivament generosa cap a la resta del món i cap als seus semblants, ha estat rebutjat com si es tractés d'un cos estrany, i si la temptativa l'ha protagonitzat un grup, ha estat combatut com si fos una infecció. Encara que se li ompli la boca parlant de «sistema», el seu sistema preferit, amb les estadístiques a la mà, és aquell que dona recer al caos. El seu «ordre», que invoca sense parar i sense encertar a definir-lo, és desordre, la dominació del més fort que pretén percebre en les altres espècies. Ell, a més, confon els termes i interpreta el domini del més fort com el domini del més malvat. L'home fa la impressió de ser un animal aclaparat per l'obligació de viure. S'apropia del que es posa al seu abast com si fos l'última pellofa que quedés damunt de la taula. Fa arreplega de tot el que troba amb l'ansia de l'assetjat, del que està cegat per la por, per la incertesa i la impotència, per l'angoixa extrema que propicia els actes més abjectes en nom de la supervivència. Així és com, en comptes de rei de la selva ha acabat convertint-se en el rei d'un arbre mort i esmotxat.

Els xiquets gategen en un doble sentit. O millor caldria dir que ho fan en un sentit literal. Tenen la mateixa atracció pels racons que els gats. I, com també li passava a Picasso, ni els xiquets ni els gats busquen: ells troben. No busquen perquè no saben què buscar. No han perdut res ni saben què els espera allí on furguen. Es limiten a furgar, van a l'encontre del misteri, en són addictes. Cada troballa els porta a un enigma que amaga una troballa, i així van fent en un joc infinit. Trobar és la seua ocupació i el seu plaer. El món és un basar interminable i ells s'encarreguen de desembalar-ne el contingut sense mètode i sense fre. Viure és ficar el nas, temptejar, furgar, estripar. La seua ignorància és la seua felicitat i la font de la seua interminable energia. No es mouen per saber, sinó per a ignorar cada vegada més coses. No coneixen la fondària d'un rebost, ni el que aguanta un gos quan li estires insistentment la cua, ni el que dura una cullera si la colpeges una vegada i una altra contra la taula, ni tampoc la paciència dels qui assisteixen al concert. Perceben el món com un continu infinit, tant pel que fa a l'espai com al temps, dos conceptes que estan incapacitats per a distingir. Viuen en un present cert rodejat per totes les bandes d'incertesa. El passat els porta a un pou sense fons on la memòria es dilueix en partícules infinitesimals i desapareix finalment en la ingravitació més absoluta, i el futur no és molt diferent: els porta arreu, que és com portar-los enllac. Els xiquets gaudeixen d'un do preciós, una lleugeresa que els evita de caure en el temps i els eximeix de tota culpa. Ni tan sols són: es limiten a estar. Però porten el virus d'allò humà i estan condemnats a morir. Un gat sempre és un gat dins d'un gat. Un xiquet és un hoste dins d'un adult adormit i mor just al moment en què aquest últim es desperta. Arriba un dia en què algú comença a explicar-los com és el món que estan condemnats a viure i mata la seua curiositat, que de sobte es veu reemplaçada per la perplexitat, la por i la culpa. Com al gat, la curiositat mata el xiquet. O dit d'una altra manera: quan mor la curiositat, mor el xiquet.